

TZ-one

NIZOZEMSKO-ČESKÝ ČESKO-NIZOZEMSKÝ

KAPESNÍ SLOVNÍK

- 20 000 hesel
- mluvnické minimum
- současná slovní zásoba
- hesla - významy - fráze

...pro každého

NIZOZEMSKO-ČESKÝ
ČESKO-NIZOZEMSKÝ
KAPESNÍ SLOVNÍK

ZAKWOORDENBOEK
NEDERLANDS-TSJECHISCH
TSJECHISCH-NEDERLANDS

TZ-one
2013

**NIZOZEMSKO-ČESKÝ
ČESKO-NIZOZEMSKÝ
KAPESNÍ SLOVNÍK**

**ZAKWOORDENBOEK
NEDERLANDS-TSJECHISCH
TSJECHISCH-NEDERLANDS**

TZ-one
2013

Informace pro uživatele této knihy

Všechna práva vyhrazena. Žádná část této elektronické knihy nesmí být reprodukována a šířena v žádné podobě bez předchozího písemného souhlasu nakladatele. Neoprávněné užití této knihy bude trestně stíháno.

Používání elektronické verze knihy je určeno jen osobě, která ji legálně nabyla, a to v rozsahu stanoveném autorským zákonem. Jakékoliv neoprávněné užití jako např. kopírování, úpravy, konverze do jiných formátů, prodej, pronájem, půjčování, darování, umístování na servery, sdílení atp. je zakázáno!

první vydání 2013

© Ing. Vladimír Uchytíl

© Mgr. Tomáš Zahradníček - TZ-one (elektronická verze)

ISBN 978-80-87873-08-3

ZKRATKY A ZNAČKY AFKORTINGEN EN TEKENS

anatomie	<i>anat.</i>	anatomie
astronomie	<i>astr.</i>	astronomie
biologie	<i>biol.</i>	biologie
botanika	<i>bot.</i>	kruid/plant kunde
chemie, chemický	<i>chem.</i>	chemie, scheikunde
zdrobnělina, zkratka	<i>dem.</i>	afkorting
divadlo	<i>div.</i>	theater
doslova, doslovný	<i>dosl.</i>	woordelijk, letterlijk
ekonomie	<i>ekon.</i>	ekonomie
elektrotechnika	<i>elektr.</i>	elektrotechniek
ženský rod	<i>f</i>	vrouwelijk geslacht
filmový	<i>film.</i>	film-
fyzika	<i>fiz.</i>	fysiek
zeměpis, geografie	<i>geogr.</i>	aardrijkskunde
obchod	<i>obch.</i>	handel(sterm)
mužský rod	<i>m</i>	mannelijk geslacht
lékařství	<i>med.</i>	geneeskunde
hudba	<i>muz.</i>	muziek
střední rod	<i>n</i>	onzijdig geslacht
množné číslo	<i>pl</i>	meervoud
básnický	<i>poet.</i>	dichterlijk
politika	<i>pol.</i>	politiek
náboženství	<i>reg.</i>	religie
sport, sportovní	<i>sport.</i>	sport(term)
vlámský, vlámský	<i>Vlám</i>	Vlaams
hovorový výraz	<i>hov.</i>	spreektaal

Mluvnické minimum

NIZOZEMSKÁ GRAMATIKANEDERLANDSE SPRAAKKUNST

Abeceda, výslovnost a pravopis
Alfabet, uitspraak en spelling

Nizozemská abeceda má 26 písmen:

**A a, B b, C c, D d, E e, F f, G g, H h, I i, J j, K k, L l, M m,
 N n, O o, P p, Q q, R r, S s, T t, U u, V v, W w, X x, Y y, Z z**

Dvojtečka za samohláskou označuje její délku, **tečka** polodélku.
 Neuvedené hlásky se vyslovují jako v češtině.

a	[a]	v zavřených slabikách – man, pakken
	[a.]	v otevřených slabikách – maken
	[a:]	před r v otevřených slabikách – haring
aa	[a.]	v zavřených slabikách – maan, laan, maantje
	[a:]	před r – maar, daar, haar
aä	[a+a]	naäpen
aaï	[a.ï]	fraai, naaien
ae	[e.]	praefix – v cizích slovech; často se nahrazuje písmenem e
aë	[a+e]	aëroclub, Izraël – v cizích slovech
ai	[e:]	populair, secondair – obvykle před r v přízvučné slabice

aï	[a+i.]	mozaïek, maïs – v cizích slovech
aill	[aj]	gedetailled, medaille – v cizích slovech
b	[b]	boek, nabuur
	[p]	eb, heb – na konci slova, před neznělou souhláskou
c	[s]	citroen, financier – na začátku a uprostřed cizích slov před e a i caco, cultuur – na začátku a uprostřed cizích slov před zadními samo- a souhláskami (hlavně r a l); postupně převládají modernější tvary s k
	[k]	succes, accijns – na začátku a uprostřed cizích slov před e a i
cc	[ks]	accordeon, acclimatisatie – uprostřed cizích slov před zadními samo- a souhláskami; modernější je akkordeon
ch	[ch]	acht, kachel, wachten
	[š]	chantage, Chinees, detacheren – ve slovech francouzského původu
	[č]	check, change, research – ve slovech anglického původu
	[k]	christen – na začátku slov řeckého původu
	[-]	historisch, technisch - v sufixu -isch se ch nevyslovuje
d	[d]	dam, vader – na začátku a uprostřed slova
	[t]	raadt, hard, noords – uprostřed slova před neznělými souhláskami a vždy na konci slova
e	[e.]	pet, letten, malaise – v zavřené slabice a ve francouzských slovech
	[e:]	leren, verkeerd – před r v otevřené slabice
		rode, smalle – koncovka adjektiv -e spraken, spreken – přípona plurálu a infinitivu -en -e, -es, -je, -ke, -de, -te-, -age, -el, -er, -ster aj.
	[ə]	be-, ge-, ver- - slovotvorné přípony a předpony je, me, we, te, ze; een – nepřízvučné tvary osobních zájmen a členu
eau	[o.]	cadeau, niveau, bureau – ve francouzských slovech
ee	[e.]	beest, leest, twee – v zavřené slabice a na konci slov

	[e:]	weer, leer – před r
eě	[e.+e.]	reëel – v cizích slovech nebo po prefixech
	[e.+ ə]	zeeën – před sufixem plurálu
	[ə+e]	geëtst – hlavně po prefixu ge-
ei	[e.+i]	eind, meid, mei
eï	[e.+i]	caseïne, farizeïsch – v cizích slovech
eu	[ø]	leuk, reus
	[ø:]	deur, acteur, directeur – před r a v cizích slovech
eü	[e.+y.]	reünie – v cizích slovech, zvl. po prefixu
g	[ch]	dag, zegt, deugd – na konci a uprostřed slova před t , s a někdy d ; grond, ging, leger, begrip - na začátku a uprostřed slova mezi samohláskami a před r
	[ž]	giraffe, logeren, bagage – na začátku a uprostřed cizích slov a v sufixu -age
gg	[ch]	zeggen – uprostřed slov mezi samohláskami
gn	[chn]	magnetisch
	[nj]	cognac, magnifiek – ve francouzských slovech
h	[h]	haar, cohesie – na začátku slov domácích a uprostřed slov cizích
	[-]	thuis, thans – v některých slovech se nevyslovuje
i	[i]	v zavřených slabikách a před ch
	[i.]	v otevřených slabikách a v -isch
	[ə]	bezig, viezerik – v příponě -ig a -ik
ie	[i.]	diep, liep, die
ië	[i.+e.]	cliënt – hlavně v cizích slovech a sufixech
	[i.+ə]	oliën, Indië – v koncových sufixech, zvl. plurálu

ieë	[i.+ə]	knieën, fotografieën – většinou v cizích slovech
ieu	[i.+u.]	nieuw, vernieuwen – před w
ij	[e.j]	ijs, mijt, snijden, galerij
	[i.]	bijzonder – pouze zde a v odvozeninách
	[i.]	mannelijk, werkelijk – v sufixu -lijk
j	[j]	jouw, jaar, biljet, zij
	[ž]	journalist, ajour – ve francouzských slovech
	[dž]	jazz, jungle – v anglických slovech
k	[k]	koop, teken, stok, cultuur – v cizích slovech často s paralelním starším pravopisem s c (cultuur)
n	[n]	naar, menen, man, staan
	[-]	lezen - v příponě infinitivu -en se obv. nevyslovuje
ng	[ŋ]	zingen, longen, tong, ging – uprostřed a na konci slova
nj	[nj]	franje, Oranje
nk	[k]	drinken, klinken, klank - uprostřed a na konci slova
o	[o]	op, post, pochen – v zavřené slabice a před ch
	[o.]	poten, loten, boven – v otevřené slabice
	[o:]	boren – před r
oe	[u]	boek, zoet – v zavřené slabice
	[u.]	oefening, oester – v otevřené slabice
	[u:]	boer, roeren, pool – před r a v cizích slovech
oë	[o.+e.]	poëzie, zoëven, coëducatie – hlavně v cizích slovech
oei	[u.i.]	groeien, roeien, bloeide

oi	[wa]	moiré, memoires – ve francouzských slovech
oï	[o.+i.]	egoïst, coïtus – v cizích slovech
oo	[o.]	poot, loot, oog, knoop – v zavřené slabice
	[o:]	oor, door – před r
oö	[o.+o.]	coördinatie, coöperatie – v cizích slovech
ooi	[o.+i.]	mooi, prooi, looien
ou	[eu]	oud, goud, wou
	[u.]	route, douane – ve francouzských slovech
qu	[kv]	quantum, quasi – v latinských slovech
	[k]	queue, questionnaire – ve francouzských slovech
s	[s]	smaak, dans, persen, – na začátku a na konci slova, uprostřed slova po souhláskách
	[z]	frase, analyse – v cizích slovech mezi samohláskami
sch	[sch]	school, schrijven, verscheuren
	[s]	Tsjechisch, technisch – v příponě -isch
sh	[š]	show, shock, finish – v anglických slovech
sj	[š]	sjaal, sjofel, ramsjen – v cizích slovech
th	[t]	thuis, thee, bibliotheek – v cizích slovech; novější pravopis h v cizích slovech vynechává - bibliotek
ti	[(t)si]	conferentie, produktie – v příponě -tie
tj	[t]	petje, netjes
tsj	[č]	Tsjech, tsarevitsj – ve slovanských slovech apod.
u	[ə]	dus, put, bus, nuttig, centrum – v zavřené slabice,
	[y]	Utrecht

	[y.]	u, nu, duwen, utopie, continu – v otevřené slabice , zvl. před -w
	[y:]	duren, uren – před -r v otevřené slabice
ui	[øi]	huis, ruit
ui	[y.+i.]	ruïne – v cizích slovech
um	[øm]	parfum, centrum, podium – v příponě -um
uu	[y.]	fuut – v zavřené slabice
	[y:]	duur, vuur – před -r v zavřené slabice
uü	[y.+y]	vacuüm – v cizích slovech
uw	[y.u]	uw, ruw
v	[v]	veel, leven, over – na začátku a uprostřed slova
	[f]	leitmotiv – na konci slova
w	[w]	werk, ruwe, sweater – na začátku a uprostřed slova
	[-]	blauw, gauw, ruw – na konci slova po samohláskách a dvojhláskách
x	[ks]	textiel, latex – v cizích slovech
y	[i]	mystisch, baby – v cizích slovech
	[i.]	cynisch, type, mythe - v cizích slovech
	[i:]	lyrisch – před -r
z	[z]	ziel, zeem, zonder – na začátku a uprostřed slova
	[s]	fez – na konci slova
zz	[z]	puzzel – obv. v cizích slovech

Ve výslovnosti nizozemštiny jsou značné výkyvy podle oblastí (belgické Flandry, jižní a severní Nizozemsko). V proudu řeči jsou důležité dva jevy: **hlásková redukce a připodobnění (asimilace) jedné hlásky druhé**. Redukce zasahuje především samohlásky v nepřízvučných slabikách.

Asimilace (výslovnostní změna znělé v neznělé pod vlivem další neznělé a naopak) se týká hlavně souhlásek, je víceméně automatická a pro porozumění mluveného jazyka velmi důležitá. Např. v **dat zie ik** (to vidím) se **z** mění v **s** (pod vlivem **t**), obdobně i uvnitř slova, zvl. ve složeninách: **huisbezoek** (**s** se vyslovuje jako **z**). Asimilací vznikají přechodně v proudě řeči ještě další hlásky, které nizozemština vlastně jinak nezná, např. **g** ve spojení **ik ben** [igben].

Správné zvládnutí **přízvuku** je obtížné, neboť nizozemský přízvuk je **pevný**, v jednotlivých slovech je však na různých slabikách, navíc delší slova mívají ještě slabší druhy přízvuk. Přestože se v písmu neoznačuje, v tomto slovníku **hlavní přízvuk označujeme podtržením přízvučné samohlásky**. Přízvučnou slabiku vyslovujeme silněji výdechem, avšak samohlásku neprotahujeme.

Číslovky Telwoorden

Základní číslovky Hoofdtelwoorden

nula	0	nul-len, zero's
jeden/jedna/jedno	1	een, één
dva/dvě/dvě	2	twee
tři	3	drie
čtyři	4	vier
pět	5	vijf
šest	6	zes
sedm	7	zeven
osm	8	acht
devět	9	negen
deset	10	tien
jedenáct	11	elf
dvanáct	12	twalf
třináct	13	dertien

čtrnáct	14	veertien
patnáct	15	vijftien
šestnáct	16	zestien
sedmnáct	17	zeventien
osmnáct	18	achtien
devatenáct	19	negentien
dvacet	20	twintig
dvacet jedna/jednadvacet	21	eenentwintig
dvacet dva/dvaadvacet	22	tweentwintig
dvacet tři/třiadvacet	23	drientwintig
třicet	30	dertig
čtyřicet	40	veertig
padesát	50	vijftig
šedesát	60	zestig
sedmdesát	70	zeventig
osmdesát	80	tachtig
devadesát	90	negentig
sto	100	honderd
sto jedna	101	honderd één
sto dva/dvě	102	honderd twee
dvě stě	200	tweehonderd
tisíc	1 000	duizend
tisíc jedna	1 001	duizend één
dva tisíce jedenáct	2 011	tweeduizend elf
sto tisíc	100 000	honderdduizend
šest set jedenáct tisíc	611 543	zeshonderd elfduizend
pět set čtyřicet tři		vijfhonderd drieënveertig
jeden milión	1 000 000	miljoen
jedna miliarda	1 000 000 000	miljard
jeden bilión	1 000 000 000 000	biljoen

dva miliony šest set sedmdesát osm tisíc čtyři sta třicet devět

2 678 439

tweemiljoen zeshonderd achtenzeventigduizend vierhonderd negenendertig

Kolik je hodin?

Je půl jedné.
za hodinu
ve dvě (hodiny)
v hodině dvanácté
během hodiny

Hoe laat is het?

Het is half een.
over een uur
om twee uur
te elfder ure
binnen 't uur

Letopočet se obvykle čte jakoby uprostřed rozdělený na dvě nižší čísla: v roce 1945 – in (**het jaar**) **negentien(honderd) vijfveertig** – číslovka **honderd** se při čtení letopočtu běžně vynechává.

Číslovky základní jsou neměnné, mohou však fungovat i jako podstatná jména (pak přijímají člen a plurál): de twee drieën = ty dvě trojky/trojice; podobně duizend-en = tisícovka, honderd-en = stovka.

Řadové číslovky Rangtelwoorden

(ten) první	1.	(de/het) eerste
(ten, ta, to) druhý/druhá/druhé	2.	(de/het) tweede
(ten, ta, to) třetí	3.	derde
čtvrtý/čtvrtá/čtvrté	4.	vierde
pátý/pátá/páté	5.	vijfde
šestý	6.	zesde
sedmý	7.	zevende
osmý	8.	achtste
devátý	9.	negende
desátý	10.	tiende
jedenáctý	11.	elfde
dvanáctý	12.	twaaifde
třináctý	13.	dertiende
čtrnáctý	14.	veertiende
patnáctý	15.	vijftiende
šestnáctý	16.	zestiende
sedmnáctý	17.	zeventiende
osmnáctý	18.	achttiende

devatenáctý	19.	negentiende
dvacátý	20.	twintigste
dvacátý první, jednadvacátý	21.	éénentwintigste
dvacátý druhý, dvaadvacátý	22.	twééentwintigste
třicátý	30.	dertigste
čtyřicátý	40.	veertigste
padesátý	50.	vijftigste
šedesátý	60.	zestigste
sedmdesátý	70.	zeventigste
osmdesátý	80.	tachtigste
devadesátý	90.	negentigste
stý/stá/sté	100.	honderdste
(ten, ta, to) tisíci	1000.	(de/het) duizendste
(ten, ta, to) miliontý/miliontá/ milionté	1000000.	(de/het) miljoenste

Kolikátého je (dnes)? De hoeveelste hebben wij/is het (vandaag)?
Dnes je pátek 13.ledna. Vandaag is vrijdag de dertien januari.

Číslovky řadové jsou neměnné. Stojí-li **před substantivem**, mají dvojitou formu zápisu: 1ste (eerste), 2de (tweede), 3de (derde), nebo běžněji jen 1e, 2e, 3e atd.; stojí-li **za substantivem**, mají tvar jako číslovky základní: bladzij 10 (tien) - strana deset/desátá strana; Karel IV. - Karel de vierde, Karel vier

Při udávání data se někdy používá předložka **op**: wij kwamen terug **de dertiende december** *n.* wij kwamen terug **op dertien december** = vrátili jsme se třináctého prosince. **Samostatně** však obvykle stojí jen číslovka **základní**: vijf mei, 5 mei = pátého května, 5.května.

Číslovky druhové:

tweeërlei, tweeërhande = dvojitý	zesderlei, zesderhande = šestý
drieërlei, drieërhande = trojitý	zevenderlei, zevenderhande = sedmý
vierderlei, vierderhande = čtvrtý	negenderlei, negenderhande = devátý
vijfderlei, vijfderhande = pátý	tienderlei, tienderhande = desátý
	twintigerlei, twintigerhande = dvacátý

Číslovka druhová pro **8** se nepoužívá. Patří sem ještě **enerlei** = (ten)týž a **velerlei** = mnohý, různorodý, rozmanitý.

Číslovky násobné (hoeveel keer – kolikrát?): tvoří se buď přidáním substantiva **keer**, nebo příponou **-maal**, řidčeji **-werf**:

eens, eenmaal, een keer = jednou, jedenkrát
 tweemaal, twee keer, tweewerf = dvakrát
 driemaal, drie keer, driewerf = třikrát
 viermaal, vier keer, vierwerf = čtyřikrát
 vijfmaal, vijf keer, vijfwerf = pětikrát
 zesmaal, zes keer, zeswerf = šestkrát
 achtmaal, acht keer, achtwerf = osmkrát
 negenmaal, negen keer, negenwerf = devětkrát
 tienmaal, tien keer, tienwerf = desetkrát
 twintigmaal, twintig keer, twintigwerf = dvacetkrát

Spojení: **in één keer** najednou; **voor de eerste keer** poprvé; **voor de laatste keer** naposled; **voor de derde keer** potřetí; **elke maal** pokaždé; **voor deze/dit maal** pro tentokrát; **drie maal vier is twaalf** třikrát čtyři je dvanáct.

Otázka: **de hoeveelste keer/maal** po kolikáté?

Příponou **-voud** se tvoří neutra typu -násobek: **het drievoud** = trojnásobek, **het tienvoud** desetinásobek.

Příponou **-tal** se tvoří neutra označující skupinu, partu (v češtině obvykle **-ice**); **het drietal** trojice, **het elftal** jedenáctka.

Příponou **-voudig**, **-vuldig** se tvoří číslovky označující násobnost či složenost z více částí (v češtině **-násobný**): **drievoudig** trojitý, trojnásobný, **viervoudig** čtyřnásobný.

Zlomky: ve **jmenovateli** se používají číslovky **řadové**, v **čitateli** číslovky **základní**: $1/3$ **één derde** jedna třetina, $2/3$ **twee derde** dvě třetiny, $1/4$ **één vierde** jedna čtvrtina, $3/5$ **drie vijfde** tři pětiny, $6/8$ **zes achste** šest osmin.

Výjimka: **half** = půl, polovina, půlka; (t) **kwart** čtvrtina, čtvrtka, čtvrt.

Podstatná jména Zelfstandige naamwoorden

Nizozemská podstatná jména jsou původem trojího rodu: mužského, ženského a středního. V současném jazyce se však již rozdíl mezi mužským a ženským rodem víceméně setřel, takže prakticky existují jen rody dva, **společný a střední**. Rozdíl mezi mužským a ženským rodem si uvědomují nizozemští mluvčí (a to ještě ne jednotně) jen v některých případech, vlámští mluvčí však téměř vždy.

U nizozemských podstatných jmen je označen pouze rod střední **t**, nebo (**t**) pokud rod kolísá mezi středním a společným; dále je u všech nizozemských podstatných jmen uvedeno **množné číslo**. Rod českých podstatných jmen označujeme vždy *m, f, n, pl*.

Rod většiny nizozemských podstatných jmen je určen **členem**, který se do češtiny většinou nepřekládá. Rody se rozlišují pouze v **singuláru**, v **plurálu** se dnes již nerozlišují. Členy jsou dva, **určitý a neurčitý**. Člen **určitý** je v podstatě oslabené ukazovací zájmeno *ten, ta, to*; člen **neurčitý** se do češtiny většinou překládá slovy nějaký, jakýsi, jeden.

Člen **určitý** má pro společný rod (mužský a ženský) v jednotném čísle tvar **de** [də] – **de man** (ten) muž, **de vrouw** (ta) žena; v čísle množném **de mannen** (ti) muži, **de vrouwen** (ty) ženy. Pro střední rod má v jednotném čísle člen určitý tvar **het** [hət], v mluveném jazyce tvar **'t** [ət] – **het kind**, **'t kind** (to) dítě; v čísle množném **de kinderen** (ty) děti.

Člen **neurčitý** má pro společný i střední rod v jednotném čísle tvar **een** (v mluveném jazyce tvar **'n** [ən]) – **een man**, **'n man** (nějaký) muž, **een vrouw**, **'n vrouw** nějaká žena, **een kind**, **'n kind** (nějaké) dítě; v čísle množném se člen neurčitý nepoužívá – **mennen** (nějací) muži, **vrouwen** (nějaké) ženy, **kinderen** (nějaké) děti.

Ze starého genitivu **-s** se stala **přivlastňovací přípona** (odpovídá českému -ův, -ova, -ovo-, -in, -ina, -ino a jejich pádům). Tato přípona se připojuje na konec všech podstatných jmen, která označují **osoby**: **vaders boek** – otcova kniha, **moeders tas** – matčina taška. Přivlastňování lze vyjádřit i opisem s předložkou **van** nebo v mluveném jazyce pomocí zvláštního přivlastňovacího zájmena **d'r, z'n**. Otcova postel = **vaders bed**, **het bed van vader**, vader **z'n bed**; Mariina postel = **het bed van Marie**, Marie **d'r bed**.

Přídavná jména Bijvoeglijke naamwoorden

Nizozemská přídavná jména dnes už rody nerozlišují, ani se nesklouňují. Ze skloňování ve staré nizozemštině zůstala současném jazyce jen adjektivní koncovka **-e**, jejíž používání záleží na pozici slova ve větě - zda předchází jiné určující slovo, na rodu substantiva apod.. Rozšířený tvar s **-e** se používá hlavně: **1)** po určitých členech **de** a **het** a ukazovacích zájmenech **die**, **dat**, **deze**, **dit**: de koude zomer – (to) studené léto, dat jonge meisje – (ta) mladá dívka; **2)** po přičestích: de verlate prijzen – vylosované ceny, het komende jaar – příští rok, de voorste bank – přední lavice; **3)** po přivlastňovacím zájmenu: zijn zieke kind – jeho nemocné dítě; **4)** po tvarech **een** a **geen**, jde-li o substantiva společného rodu: een warme zomer – teplé léto, geen oude kachel – žádná stará kamna; **5)** nepředchází-li žádný člen a jde o substantivum společného rodu: goede wijn – dobré víno, zure melk – kyselé mléko.

Komparativ nizozemských přídavných jmen se tvoří obvykle příponou **-er**: hoog vysoký, hoger vyšší; mooi krásný, mooier krásnější; vlug rychlý, vlugger rychlejší. Nastávají přitom pravopisné změny nezbytné k zachování délky kmenové samohlásky. Druhým typem změn je střídání **s – z**, **f – v**: wijs moudrý, wijzer moudřejší; stijf tuhý, stijver tužší. I komparativ může přijímat adjektivní koncovku **-e** (podle výše uvedených zásad): hogere bergen vyšší hory apod. Adjektiva končící na **-r** vkládají před komparativní příponu **-d-**, např. duur drahý, duurder dražší; zwaar těžký, zwaarder těžší; merkbaar znatelný, merkbaarder znatelnější.

Superlativ se tvoří obvykle příponou **-st**, která také může přijímat adjektivní koncovku **-e**: mooist nejkrásnější, hoogst nejrychlejší, duurst nejdražší, merkbaarst nejznatelnější. Superlativ bývá ve větě obvykle doprovázen určitým členem: het duurste huis (ten) nejdražší dům. **Výjimku** tvoří adjektiva zakončená na **-s**, která přijímají pouze **-t**: vals falešný, valst nejfalešnější.

Komparativ i superlativ lze vyjádřit také opisem za pomoci adverbii **meer** více a **meest** nejvíce.

Příslovce Bijwoorden

Pro nizozemštinu je typické, že **příslovce se obvykle od přídavných jmen neliší**, např. **regelmatig** znamená **pravidelný i pravidelně**. Pouze stará základní příslovce (času, místa apod.) se tvarově neshodují (jednotlivosti viz slovník).

Stupňování je tvarově stejné jako u přídavných jmen: **komparativ** přípona **-er**, superlativ **-st** (nebo jejich varianty **-d**, **-t**).

Nepravidelné tvary:

goed dobře, **beter** lépe, **best** nejlépe

kwaad zle, **kwader** hůře, **kwaadst** nejhůře

špatně **erger** hůře, **ergst** nejhůře

veel hodně, **meer** více, **meest** nejvíce

weinig málo, **minder** méně, **minst** nejméně

dikwijls, **vaak** často, **vaker** častěji, **vaakst** nejčastěji

gaarne, **graag** rád, **liever** raději, spíš, **liefst** nejraději, nejspíš

Zájmena Voornaamwoorden

Zájmena osobní/Persoonlijke voornaamwoorden: Tvary jsou řazeny podle četnosti užití. Tvary označené * jsou nepřizvučné varianty tvarů plných, které v mluveném jazyce postupně vytlačují.

sg	1	ik , ´k*	já	me* , mij	mi, mě, mne, mně, mnou
	2 a)	je* , jij	ty	je* , jou	ti, tě, tebe, tobě, tebou
		b) ge* , gij	ty - Vy	u	tě, tebe, ti, tobě, tebou, Vás, Vám
		c) u , U	Vy	u , U	Vás, Vám, Vámi
	3 a)	hij , -ie*	on	´m* , hem	ho, mu, něho, jeho, němu
		b) ze* , zij	ona	d´r* , ´r* , ze* , haar	jí, ní, ji, ni
		c) ´t* , het	ono, to	´t* , het	ho, mu, něho, němu, ním
				er	toho, tomu, tom, tím
pl	1	we* , wij	my	ons	nás, nám, námi
	2 a)	jullie , je*		jullie , je* ,	

(jelui) vy	(jelui) vás, vám, vámi
b) ge* , gij (gijlieden) vy - Vy	u , (ulieden) vás, vám, vámi, Vás, Vám
c) u vy	u Vás, Vám, Vámi
3 ze* , d' r* , zij oni, ony, ona	ze* , (haar) je, ně, jich, nich, jimi, nimi hen hun (pův. jen jim) er

Tvar **ik** je běžný jen v písmu, ve výslovnosti se redukuje: **na začátku věty** se **i-** ztrácí a zbylé **-k** se vyslovuje dohromady s následujícím slovem: **ik heb** [khep] mám; **uvnitř věty** se **i** mění – dat heb ik niet gezien [dat hepək]. Ik se podle potřeby zesiluje: spisovně – **ikzelf** já sám, **mijzelf**, **mezelf** mne atd; hovorově je důrazná forma **ikke**: Wie is daar? Ikke! Kdo je tam? Já!

Je, **jij** jsou zájmena pro tykání, někdy se jimi dává pocitit nezdvořilost, hlavně **jij** je výrazně hrubé, drsné až provokativní.

Ge, **gij** – přízvučná a nepřízvučná forma vyskytující se jen v subjektu; v Nizozemsku je řídké, slavnostní až biblické; v Belgii nahrazuje při tykání a často i vykání je, jij.

U, **u** – zájmeno pro vykání v singuláru i plurálu; původně stažené oslovení **Uwe Edelheid** – Vaše urozenosti, užívá se spisovně se slovesem ve tvaru 3. os. sg.: **u heeft** máte, v mluvené řeči také **u hebt**.

3. os. sg. je jediná osoba, kde se vyjadřuje rodový rozdíl: **a) u osob** se užívá pro mužský rod **hij**, **-ie**, pro ženský rod **ze**, **zij** a pro střední rod **t**, **het**; **b) u neživých** substantiv se užívá pro neutra **t**, **het**, pro společný rod **hij**, **zij**, **ze** (převažuje **hij**, zájmena **zij**, **ze** se užívají hlavně pro abstrakta): Die soep kan men niet eten. **Hij** is veel te zout. Ta polévka se nedá jíst. Je moc slaná.

Hij je základní podmětový tvar maskulina, běžný na začátku věty, všude jinde se obvykle užívá **-ie**. Tento tvar stojí vždy za přízvučným slovem, se kterým se vyslovuje dohromady. V písmu se od takového slova odděluje pomlčkou: ik weet, dat-**ie** komt. Víím, že přijde. Komt-**ie**? Přijde? Někdy se mezi slovo, u kterého stojí, a **-ie** vkládá **-t-** nebo **-d-**: kan-**die**? může?, heb-**tie**? má?

Ze je nejobvyklejší podmětový i předmětový tvar; je nepřízvučný; v předmětu je řidší a je zatlačován **d' r** a **r**.

Zij je obvykle jen přízvučné a užívá se jen v podmětu pro feminina.

t, **het** jsou nepřízvučný a přízvučný tvar životného i neživotného neutra subjektu i objektu; tvar **t** je spíše mluvený, tvar **het** spíše psaný.

We je základní tvar ve všech postaveních ve větě, **wij** je jen důrazový, oficiální a slavnostní tvar

Jullie a **je** – přízvučná důrazová a nepřízvučná forma pro tykání v množném čísle.

3. pl Na rozdíl od 3. sg se zde již nevyjadřuje rodový rozdíl; ve spisovné řeči lze vyjádřit rozdíl mezi životnými a neživotnými (v mluveném jazyku tento rozdíl mizí). **Ze** je častější pro neživotné, **zij** pro životné.

Zájmena přivlastňovací / Onbepaald voornaamwoorden: tvary označené * jsou nepřízvučné. Mluvené tvary jsou krátké (všechny s apostrofem). Vyjadřuje se rozdíl mezi tykáním a vykáním (**je/jouw – uw**, popř. **jullie-uw**).

Sg	1	mijn, m' n*, me	můj, má, mé; moje, moji atd.
	2 a	je*, jouw	tvůj, tvá, tvé; tvoje, tvoji atd.
		uw	Váš, Vaše; Vaši atd.
3 a	zijn, z' n*, ze*	jeho	
	b	haar, d' r*, ' r*	její
		zijn, z' n*, ze*	jeho
Pl	1	ons, onze	náš, naše, naši atd.
	2 a	je*, jullie	váš, vaše, vaši atd.
		uw	Váš, Vaše, Vaši atd.
3	hun, d' r*, ' r*, (haar)	jejich	

Všechna zájmena označují stejně objekt v singuláru i v plurálu: **mijn** pen – **mijn** pennen, **mé** pero – **má** pera, **haar** jas – **haar** jassen, **její** kabát – **její** kabáty. Výjimkou je 1.os. pl tvarů **het-slov: het ons** huis – **onze** huizen a **de onze** hond – **onze** honden. **Ons** se tedy užívá jen před singulárovým tvarem **het-slova**, **onze** všude jinde.

3. sg. zachovává rozdíl v rodu: **zijn, z' n** se používá pro **maskulina** – **mijn** broer en **zijn** vrienden – můj bratr a jeho přátelé; **haar, d' r** pro **feminina** – **mijn** zuster en **haar** vrienden – moje sestra a její přítel a **zijn, z' n** pro **neutra** – dat kindje en **zijn** wagen – to děcko a jeho kočárek. 3. pl rozdíl rodu nevyjadřuje; tvary **d' r** a **, r** se v mluveném jazyce užívají pro všechny rody, v psaném jazyce pak tvar **hun**. Tvar **haar** se užívá jen pro přivlastňování ženským osobám – mluvená náhrada je **d' r**. Zároveň se u osob projevuje v mluveném jazyce silná tendence k postpozitivnímu kladení redukováných tvarů **d' r** pro femininum a **z' n** pro maskulinum: Marie d' r boeken – Mariiny knihy, moeder d' r jas – matčin kabát; Jan z' n fiets – Janovo kolo, Piet z' n sleutel – Petrův klíč.

Je vyjadřuje zvlášť vysoký pozitivní stupeň: dat is **jé** wagentje – to je ale autíčko!, dat is **jé** réinste onzin – to je ten největší nesmysl!

Plné, přízvučné tvary přivlastňovacích zájmen mohou s příponou **-e** fungovat samostatně:

het/de mijne ten můj, ta má, to mé

het/de onze ten náš

het/de jouwe ten tvûj atd.

het/de zijne ten/to jeho

het/de hare ta/to jeho

het/de uwe ten Váš

het/de hunne ten jejich

Mijn huis en het **uwe** – můj dům a ten **Váš**. **Mijn** boeken en de **jouwe** – moje knihy a ty **tvoje**.

Slovesa Werkwoorden

Nizozemská slovesa se podle tvarů dělí na **slovesa pravidelná (slabá)** a **nepravidelná (silná)**. Celkem mají **6 časů** (a **2 závislé**), **4 způsoby** a **2 rody**. **Před slovesem v infinitivu** stojí téměř vždy **infinitivní částice te** – Dick begon die brief **te** schrijven – Dick začal psát dopis. Infinitiv **bez te** stojí po slovesech **modálních** – moeten, mogen, kunnen, willen, občas i po durven – ik moet betalen – musím zaplatit, ik durf (te) zeggen – odvažuji se tvrdit; po slovesech **pomocných** – zullen, worden, hebben, zijn – hij zal komen – přijde; a **slovesech vnímání a některých dalších** – gaan, komen, zien, horen, laten, blijven, leren helpen aj. – ik zie haar komen – vidím ji přicházet, ik ga slapen – jdu spát.

Seznam silných a nepravidelných sloves Lijst van sterke of onregelmatige werkwoorden

Silná slovesa jsou uzavřená skupina historicky starých sloves, která se od ostatních liší při tvoření preterita a příčestí trpného. Základních silných sloves je kolem 180, se všemi předponami však jejich počet dosahuje několika stovek. Postupně se stále více zpravidelňují.

Slovesa s předponami **aan-**, **be-**, **door-**, **er-**, **ge-**, **her-**, **ont-**, **ver-** atd. viz **základní slovo**, např. **bekijken** viz **kijken**.

infinitiv	imperfektum 3.os.sg/3.os.pl	perfektum
bakken péct	bakte/bakten	gebakken (ben/heb)
barsten pukat, prskat	barstte/barstten	gebarsten (is)
bedelven pohřbit	bedolf/bedolven	bedolven (ben/heb)

bederven zničit, zkazit	bedierf/bedierven	bedorven (ben/heb)
bedragen činit, obnášet	het bedroeg /ze bedroegen	bedragen (heeft)
bedriegen podvádět	bedroog/bedrogen	bedrogen (heb)
beginnen začínat	begon/begonnen	begonnen (ben)
begrijpen pochopit	begreep/begrepen	begrepen (heb)
belijden přiznat se	beleed/beleden	beleden (heb)
bergen skrýt, ukrýt	borg/borgen	geborgen (heb)
bevallen potěšit	beviel/bevielen	bevallen (heb)
bevelen poroučet	beval/bevalen	bevolen (heb)
bezinnen rozmyslet	bezon/bezonnen	bezonnen (heb)
bezoeken navštívit	bezocht/bezochten	bezocht (heb)
bezwijken podlehnout	bezweek/bezweken	bezweken (ben)
bidden prosit, žádat	bad/baden	gebeden (heb)
bieden poskytnout	bood/boden	geboden (heb)
bijten kousat	beet/beten	gebeten (heb)
binden vázat	bond/bonden	gebonden (heb)
blazen foukat	blies/bliezen	geblazen (heb)
blijken vyjít najevo	bleek/bleken	gebleken (is)
blijven zůstat	bleef/bleven	gebleven (ben)
blinken leknout se	blonk/blonken	geblonken (heb)
braden smažit	braade/braaden	gebraden (heb)
breken lámat	brak/braken	gebroken (ben/heb)
brenge přinést	bracht/brachten	gebracht (heb)
brouwen vařit pivo	brouwde/brouwden	gebrouwen (heb)
buigen ohýbat, sklonit	boog/bogen	gebogen (heb)
delven kopat, těžit	dolf/dolven	gedolven (heb)
dingen soutěžit	dong/dongen	gedongen (heb)
dragen nést	droeg/droegen	gedragen (heb)
drijven hnát	dreef/dreven	gedreven (ben/heb)

dringen pronikat	drong/drongen	gedrongen (ben/heb)
drinken pít	dronk/dronken	gedronken (heb)
druipen kapat	droop/dropen	gedropen (heb)
durven odvážit se	durfde (dorst)/ durfden (dorsten)	gedurfd (heb)
dwingen nutit	dwong/dwongen	gedwongen (heb)
ervaren poučit se	ervoer/ervoeren	ervaren (heb)
eten jíst	at/aten	gegeten (heb)
fluiten pískat	flood/floten	gefloten (heb)
gaan jít, chodit	ging/gingen	gegaan (ben)
gelden být v platnosti	gold/golden	gegolden (heeft)
genezen uzdravit	genas/genazen	genezen (ben/heb)
genieten užívát	genoot/genoten	genoten (/heb)
geven dát	gaf/gaven	gegeven (heb)
gieten lít	goot/goten	gegoten (heb)
glijden klouzat	gleed/gleden	gegleden (ben/heb)
glimmen třpytit se	glom/glommen	geglommen (heb)
graven kopat	groef/groeven	gegraven (heb)
grijpen uchopit	greep/grepen	gegrepen (heb)
hangen viset	hing/hingen	gehangen (heb)
heffen zvedat	hief/hieven	geheven (heb)
helpen pomoct	hielp/hielpen	geholpen (heb)
heten jmenovat se	heette/heetten	geheten (heb)
hijsen zvedat, vztyčit	hees/hesen	gehesen (heb)
houden držet	hield/hielden	gehouden (heb)
jagen hnát, lovit	joeg, jaagde/ joegen, jaagden	gejaagd (heb)
kiezen volit/si	koos/kozen	gekozen (heb)
kijken dívat se	keek/keken	gekeken (heb)
klimmen šplhat	klom/klommen	geklommen (ben/heb)
klinken znít	klonk/klonken	geklonken (heb)

kluiven hryzat, hlodat	kloof/kloven	gekloven (heb)
knipjen štípat	kneep/knepen	geknepen (heb)
komen přijít	kwam/kwamen	gekomen (ben)
kopen kupovat	kocht/kochten	gekocht (heb)
krijgen dostat	creeg/kregen	gekregen (heb)
krimpen srazit se	kromp/krompen	gekrompen (ben)
kruipen plazit se	kroop/kropen	gekropen ((ben/heb)
kunnen moci	kon/konden	gekund (heb)
lachen smát se	lachte/lachten	gelachen (heb)
laden nakládat	laadde/laadden	geladen (heb)
laten nechat	liet/lieten	gelaten (heb)
lezen číst	las/lazen	gelezen (heb)
liegen lhát	loog/logen	gelogen (heb)
liggen ležet	lag/lagen	gelegen (heb)
lijden trpět, snášet	leed/leden	geleden (heb)
lijken podobat se	leek/leken	geleken (heb)
lopen chodit, jít	liep/liepen	gelopen (ben/heb)
malen mlít	maalde/maalden	gemalen (heb)
melken dojit	molke, melkte/ molken, melkten	gemolken (heb)
meten měřit	mat/matten	gemeten (heb)
mijden vyhýbat se	meed/meden	gemeden (heb)
moeten muset	moest/moesten	gemoeten (heb)
mogen smět, mít rád	mocht/mochten	gemogen/gemocht (heb)
nemen vzít, brát	nam/namen	genomen (heb)
nijgen uklonit se	neeg/negen	genegen (ben/heb)
ontbijten snídat	ontbeet/ontbeten	ontbeten (heb)
ontgingen obdělávat	ontgon/ontgonnen	ontgonnen (heb)
ontluiken rozvíjet	ontlook/ontloken	ontloken (is)
ontwerpen navrhnout	ontwierp/ontwierpen	ontworpen (heb)

opwinden namotat	wond op/wonden op	opgewonden (heb)
overlijden zemřít, zesnout	overleed/overleden	overleden (is)
plegen spáchat	placht/plachten	-
pluizen roztrpít	ploos/plozen	geplozen (heb)
prijzen chválit	prees/prezen	geprezen (heb)
raden radit, hádat	raadde/raadden	geraden (heb)
rijden jet, jezdit	reed/reden	gereden (ben/heb)
rijgen šněrovat	reeg/regen	geregen (heb)
rijzen stoupat	rees/rezen	gerezen (ben)
roepen volat	riep/riepen	geroepen (heb)
ruiken cítit, vonět	rook/roken	geroken (heb)
scheiden oddělovat	scheidde/scheidten	gescheiden (ben/heb)
schelden nadávat	schold/scholden	gescholden (heb)
schenden uškodit	schond/schonden	geschonden (heb)
schenken darovat	schonk/schonken	geschonken (heb)
scheppen čerpat, nabrat	schiep/schiepen	geschapen (heb)
scheren holit	schoor/schoren	geschoren (heb)
schieten střílet	schoot/schoten	geschoten (ben/heb)
schijnen svítit, zdát se	scheen/schienen	geschienen (heb)
schijten srát	scheet/scheten	gescheten (heb)
schrijden kráčet	schreed/schreden	geschreden (ben/heb)
schrijven psát	schreef/schreven	geschreven (heb)
schrikken leknout se	schrok/schrokken	geschrokken (ben)
schuiven posunout	schoof/schoven	geschoven (ben/heb)
slaan bít, tlouci	sloeg/sloegen	geslagen (heb)
slapen spát	sliep/sliepen	geslapen (heb)
slijpen brousit	sleep/slepen	eslepen (heb)
slijten opotřebovat	sleet/sleten	gesleten (ben/heb)
slinken ubývat	slonk/slonken	geslonken (ben)

sluipen plížit se	sloop/slopen	geslopen (ben/heb)
sluiten zavřít	sloot/sloten	gesloten (heb)
smelten tavit, tát	smolt/smolten	gesmolten (heb)
smijten mrštit, hodit	smeet/smeten	gesmeten (heb)
snijden řezat, krájet	sneed/sneden	gesneden (heb)
snuiten smrkat	snoot/snoten	gesnoten (heb)
spannen napínat	spande/spanden	gespannen (heb)
spijten mrzet, litovat	het speet/speten	gespeten (heeft)
spinnen příst	spou/sponnen	gesponnen (heb)
splijten rozštěpit	spleet/spleten	gespleten (heb)
spreken mluvit	sprak/spraken	gesproken (heb)
springen skákat	sprong/sprongen	gesprongen (ben/heb)
spuiten stříkat	spoot/spoten	gespoten (ben/heb)
staan stát	stond/stonden	gestaan (heb)
steken bodat, strčit	stak/staken	gestoken (heb)
stelen krást	stal/stalen	gestolen (heb)
sterven umřít	stierf/stierven	gestorven (is)
stijgen stoupat	steeg/stegen	gestegen (ben)
stijven škrobit	steef/steven	gesteven (heb)
stinken páchnout	stonk/stonken	gestonken (heb)
stoten narazit	stootte/stootten	gestoten (ben/heb)
strijden bojovat, přít se	streed/streden	gestreden (heb)
strijken žehlit, hladit	streek/streken	gestreken (heb)
stuiven poletovat	stoof/stoven	gestoven (ben/heb)
treden vstupovat	stoof/stoven	gestoven (ben/heb)
treffen trefit, potkat	trof/troffen	getroffen (heb)
trekken táhnout	trok/trokken	getrokken (ben/(/heb)
vallen padat	viel/vielen	gevallen (ben)
vangen chytat	ving/vingen	gevangen (heb)

varen plavit se	voer/voeren	gevaren (ben/heb)
vechten bojovat	vocht/vochten	gevochten (heb)
verbannen vyhnat	verbande/verbanden	verbannen (heb)
verbieden zakázat	verbod/verboden	verboden (heb)
verdwijnen zmizet	verdween/verdwenen	werdvenen(ben)
vergelijken srovnat	vergeleek/vergeleken	vergeleken (heb)
vergeten zapomenout	vergat/vergaten	vergeten (ben/heb)
verliezen ztratit	verloor/verloren	verloren (ben/heb)
vermijden zamezit	vermeed/vermeden	vermeden (heb)
verraden zradit	verraadde/ verraadden	verraden (heb)
verschuijen skrýt	verschool/verscholen	verscholen (ben/ heb)
verslinden pohltit	verslond/verslonden	verslonden (heb)
vertrekken odjet	vertrok/vertrokken	vertrokken (ben)
verwijten vyčítat	verweet/verweten	verweten (heb)
verzinnen vymyslet	verzon/verzonnen	verzonnen (heb)
verzoeken požádat, poprosit	verzocht/verzochten	verzocht (heb)
verzwelgen pohltit, spolknout	verzwol/verzwolgen	verzwolgen (heb)
vinden najít	vond/vonden	gevonden (heb)
vlechten vít, plést	vlecht/vlechten	gevlochten (heb)
vliegen letět	vloog/vlogen	gevlogen (ben/heb)
vouwen skládat	vouwde/vouwden	gevouwen (heb)
vragen ptát se	vroeg/vroegen	gevraagd (heb)
vreten žrát	vrat/vraten	gevreten (heb)
vriezen mrznout	het vroom/ -	gevroren (heeft)
waaien vanout	woei-waaide/ woeien	gewaaid (heeft)
wassen mýt, práť	waste/wasten	gewassen (heb)
wegen vážit	woog/wogen	gewogen (heb)
werpen házet	wierp/wierpen	geworpen (heb)
werven najímat	wierf/wierven	geworven (heb)

weten vědět	wist/wisten	geweten (heb)
wijken ustoupit	week/weken	geweken (ben)
wijten přičítat	weet/weten	geweten (heb)
wijzen ukazovat	wees/wezen	gewezen (heb)
willen chtít	wou-wilde/(wouden)- wilden	gewild (heb)
winden navíjet	wond/wonden	gewonden (heb)
winnen získat, vyhrát	won/wonnen	gewonnen (heb)
wreken pomstít	wreekte/wreekten	gewroken (heb)
wringen ždímat	wrong/wrongen	gewrongen (heb)
zeggen říci	zei/zeiden	gezegd (heb)
zenden posílat	zond/zonden	gezonden (heb)
zien vidět	zag/zagen	gezien (heb)
zijken prosakovat	zeeg/zegen	gezegen (is)
zingen zpívat	zong/zongen	gezongen (heb)
zinken klesat	zonk/zonken	gezonken (ben)
zinnen myslit, pomýšlet	zon/zonnen	gezonnen (heb)
zitten sedět	zat/zaten	gezeten (heb)
zoeken hledat	zocht/zochten	gezocht (heb)
zouten solit	zoutte/zoutten	gezouten (heb)
zuigen sát	zoog/zogen	gezogen (heb)
zuipen chlastat	zoop/zopen	gezopen (heb)
zullen pomoci	zou/zouden	
zwellen hltat	zwolg/zwolgen	gezwolgen (heb)
zwellen bobtnat	zwol/zwollen	gezwollen (ben)
zwemmen plavat	zwom/zwommen	gezwommen ((ben)
zweren zanítit se	zweerde-zwoor/ zweerden	gezworen (is)
zwerfen toulat se	zwierf/zwierfen	gezworfen (heb)
zwijgen mlčet	zweeg/zwegen	gezwegen (heb)

Významový rozdíl u sloves s dvojitými tvary:

- malen-maalde-gemaald – **malovat**
maalde-gemalen – **rozemlít**
plegen-placht-plegen – **obvykle dělávat**
pleegde-gepleegd – **spáchat**
pluizen-ploos-geplozen – **rozcupovat, zkoumat**
pluisde-gepluisd – **pouštět chlupy**
prijzen-prees-geprezen – **chválit**
prijsde-geprijsd – **opatřit cenou**
scheppen-schiep-geschapen – **stvořit**
schepte-geschept – **nabrat, nalít**
scheren-schoor-geschoren – **holit, stříhat**
scheerde-gescheerd – **škrtnout o něco, mihnout se**
verschrikken-verschrok-verschrokken – **leknout se**
verschrikte-verschrikt – **polekat**
wassen-waste-gewast - **navoskovat**
wies-gewassen - **růst**
waste/wies-gewassen - **umýt**

Pomocná slovesa Hulpwerkwoorden

přítomný čas

hebben – mít

ik **heb**
u/jij/je **hebt**
hij/zij/het **heeft**

wij/we **hebben**
jullie **hebben**
zij/ze **hebben**

zijn - být

ik **ben**
u/jij/je **bent**
hij/zij/het **is**

wij/we **zijn**
jullie **zijn**
zij/ze **zijn**

worden – stát se, být

ik **word**
u/jij/je **wordt**
hij/zij/het **wordt**

wij/we **worden**
jullie **worden**
zij/ze **worden**

zullen – muset, mít povinnost

ik **zal**
u/jij/je **zal**
gij **zult**
hij/zij/het **zal**

wij/we **zullen**
jullie **zullen**
zij/ze **zullen**

imperfektum

ik **had**
u/jij/je **had**
hij/zij/het **had**

wij/we **hadden**
jullie **hadden**
zij/ze **hadden**

ik **was**
u/jij/je **was**
hij/zij/het **was**

wij/we **waren**
jullie **waren**
zij/ze **waren**

ik **werd**
u/jij/je **werd**
hij/zij/het **werd**

wij/we **werden**
jullie **werden**
zij/ze **werden**

ik **zou**
u/jij/je **zou/zoudt**
hij/zij/het **zou**

wij/we **zouden**
jullie **zouden**
zij/ze **zouden**

perfektum

ik **heb gehad**
u/jioj/je **hebt gehad**
hij/zij/het **heeft gehad**

wij/we **hebben gehad**
jullie **hebben gehad**
zij/ze **hebben gehad**

ik **ben geweest**
u/jij/je **bent geweest**
hij/zij/het **is geweest**

wij/we **zijn geweest**
jullie **zijn geweest**
zij/ze **zijn geweest**

ik **ben geworden**
u/jij/je **bent geworden**
hij/zij/het **is geworden**

wij/we **zijn geworden**
jullie **zijn geworden**
zij/ze **zijn geworden**

jako pomocné sloveso se užívá jen při tvoření budoucího času a kondicionálu

Zápor se tvoří přidáním samostatného adverbia **niet** za časovaný tvar slovesa, u složeného času za časovaný tvar pomocného slovesa a před přičestí, ve větě vedlejší před první slovesný tvar: ik slaap **niet** – nespím, ik heb **niet** gegeten – nejedl jsem; při užití předmětu stojí zápor až před přičestím: ik heb dat boek **niet** gelezen – tu knihu jsem nečetl. Ve větě se substantivem v předmětu se místo **niet** běžně používá **geen (žádný)**, přičemž tento způsob je obvyklejší a důraznější: ik ben **geen** boek gelezen – nečetl jsem žádnou knihu, je hebt daarop **geen** recht – nemáš na to (vůbec) právo.

Otázka ve větě s **tázacím slovem: tázací slovo** stojí před slovesem a na začátku věty: **Wie** komt vanavond? Kdo dnes večer přijde?, **Wat** is dat? Co je to?, **Waar**an denk je? Na co myslíš? Ve větě **bez tázacího slova** se užívá **převrácený slovosled**: Regent het? Prší?, Komt je vanavond? Přijde večer? S modálním odstínem je možno otázku vytvořit jen pouhou intonací: Hij komt toch vanavond? On večer ale přijde?

Rozkazovací způsob je obvyklý jen v 2. sg. a pl. V dalších osobách se užívá **opis se slovesem laten**. Tvar 2. sg. je shodný s 1. sg. prézenta, tvar 2. pl. s 2 .sg. prézenta (je však zastaralý a formální):

schrijven	schrijv! piš!	schrijf! pište!
zingen	zing! (za)zpívej!	zing! (za)zpívejte!
slapen	slaap! spi!	slaapt! spěte!
doen	doe! (u)dělej!	doet! (u)dělejte!
zijn	wees! buď!	weest! buďte!

Zájmeno **u, U** má v sg. i pl. imperativ na **-t** a stojí vzadu, za slovesem: **gaat u zitten!** posadte se! V mluveném jazyce je stejný tvar bez **-t** pro sg. i pl. Slovesa s kmenem na **-d** (snijden, rijden atd.) toto **-d** běžně vynechávají: **snij!, rij!** řež!, běž!

Opisy s **laten**: 1 sg **laat ik + infinitiv** (řídke)
 3 sg **laat hij/zij zwijgen!** ať (on/ona) mlčí!
 1 pl **laten wij/we gaan!** pojďme!, **laat ons hopen!** doufejme!,
laat eens komen! počkejme, moment,
laten we zeggen řekněme, dejme tomu
 3 pl **laten ze komen!** ať přijdou!

Infinitiv je častější než vlastní **imperativ**: werken! dělat!, slapen! spát!, spěte!

Trpné přičestí se používá často při varování, výstraže, kletbách, přání:

opgepast! (dávejte) pozor!, (**hartelijk**) **gefeliciteerd!** (srdečně) blahopřeju!,
opgedonderd! (jdi, jděte) k čertu!, zatraceně!

Základní časy pro **přítomnost**: **prézens** (čas přítomný)
minulost: **perfektum** (složený čas minulý)
 preteritum (prostý čas minulý)
 plusquamperfektum (předminulý čas)
budoucnost: **futurum I** (čas budoucí)
 futurum II (čas předbudoucí)

Závislé časy pro **budoucnost**: **futurum I** v preteritu
 (závislé na minulém času) **futurum II** v preteritu

Jen **prézens** a **preteritum** jsou jednoslovné, ostatní časy se vyjadřují vždy přičestím významového slovesa a tvary pomocného slovesa. Závislé časy jsou velmi vzácné, ze základních časů se málo používají i plusquamperfektum a futurum II. Mluvený jazyk často nahrazuje i futurum I různými opisy. **Proto uvádíme jen prézens, perfektum, preteritum a futurum I.**

Prézens (přítomný čas) – v současnosti má prézens jen 3 koncovky, plurál je neměnný a shodný s infinitivem. Časování **werken, lezen, gaan**:

sg	ik	werk, lees, ga	pl	wij	werken, lezen, gaan
	jij/ju	werkt, leest, gaat		jullie	werken, lezen, gaan
	gij			u/gij	werkt, leest, gaat
	hij	werkt, leest, gaat		zij	werken, lezen, gaan

Perfektum (předpřítomný čas, skončený čas přítomný) – tvoří se z přítomného času **hebben** a **zijn** a **přičestí trpného slovesa významového**, vyjadřuje: **1)** minulý děj skončený (právě teď), tj. hraničící časově nebo svým následkem se současností; **2)** jeden z řady minulých dějů jdoucích po sobě; **3)** prostě fakt v minulosti.

sg	ik	heb gewerkt, gelezen	pl	wij	hebben gewerkt, gelezen
		ben gedaan			zijn gedaan
	jij/ju	hebt gewerkt, gelezen		jullie	hebben gewerkt, gelezen
					zijn gedaan
	gij	bent gedaan		u/gij	hebt gewerkt, gelezen
					bent gedaan
	hij	heeft gewerkt, gelezen		zij	hebben gewerkt, gelezen
		is gedaan			zijn gedaan

Preteritum, imperfektum (prostý, neskončený čas minulý) – tvoří se u slabých sloves v singuláru koncovkou **-te/-de** (ik woonde bydlel jsem, ik werkte pracoval jsem) a v plurálu **-ten/-den** (wij werkten/woonden). Varianta **-de(n)** se připojuje ke slovesům, jejichž kmen je zakončen znělou souhláskou (r, l, m, n, w, v, d, b, z) – amuseren – amuseerde, regenen – regende, duwen – duwde, tobben – tobde. Kmeny zakončené na **-v** a **-z** se pravopisně mění na **-f** a **-s**: leven – leefde, reizen – reisde. Neznělá varianta **-te(n)** se připojuje ke slovům, jejichž kmen je zakončen neznělou souhláskou (k, f, s, t, p, ch) – slikken – slikte, stoffen – stofte, lachen – lachte. Slovesa s kmenem zakončeným na **zdvojené -tt, -dd** přibírají jen **-e(n)**.

Preteritum vyjadřuje: **1)** čas probíhající v minulosti, často neukončený (odpovídá českému nedokonavému vidu v minulosti): Dick las die roman, toen zijn vader binnenkwam – Dick četl ten román, když přišel jeho otec; **2)** jeden z řady minulých dějů jdoucích po sobě: Dick las die romen tot middernacht, toen ging hij naar bed – Dick ten román četl až do půlnoci, pak šel spát; **3)** prostě fakt v minulosti (v mluveném jazyce pak splývá s perfektem).

sg	ik	werkte, las, ging	pl	wij	werkten, lazen, gingen
	jij/ju	werkte, las, ging		jullie	werkten, lazen, gingen
	gij	werkte, las, ging		gij	werkte(t), las, ging
	hij	werkte, las, ging		zij	werkten, lazen, gingen

Souslednost časů: Je-li v hlavní větě minulý čas (preteritum nebo imperfektum), mění se jeho vlivem čas věty vedlejší tak, že v ní nezůstane ani čas budoucí ani přítomný, může se zde objevit pouze některý minulý čas. Hij zei, dat hij dat boek las/had gelezen/zou gelezen. Řekl, že tu knihu čte/(pře)četl/bude číst. Na rozdíl od češtiny nemůže v nizozemštině po minulém čase věty hlavní stát ve větě vedlejší prézens ani futurum.

Futurum I (budoucí čas) – tvoří se z přítomného tvaru **zullen** a infinitivu slovesa významového. Užívá se spíše v jazyce psaném, v mluveném se často nahrazuje opisem. Označuje děj probíhající, opakující se nebo ukončený v budoucnosti: Vrijdagavond zal Dick die roman nog verder lezen – V pátek večer Dick bude ten román ještě číst; Hij zal het wel doen – Však on to udělá.

sg	ik	zal werken, lezen, gaan	pl	wij	zullen werken, lezen, gaan
	jij/ju	zal werken, lezen, gaan		jullie	zullen werken, lezen, gaan
	gij	zult werken, lezen, gaan		gij	zult werken, lezen, gaan
	hij	zal werken, lezen, gaan		zij	zullen werken, lezen, gaan

Kondicionál – tvoří se pomocí tvarů **zullen**.

Kondicionál I - přítomný

ik	zou werken, lezen, gaan	wij	zouden werken, lezen, gaan
jij/u	zou werken, lezen, gaan	jullie	zouden werken, lezen, gaan
gij	zou(dt) --	gij	zou(dt) --
hij	zou --	zij	zouden --

Kondicionál II – minulý

ik	zou gewerkt hebben gelezen hebben gegaan zijn	wij	zouden gewerkt hebben gelezen hebben gegaan zijn
jij/u	zou --	jullie	zouden --
gij	zou(dt) --	gij	zou(dt) --
hij	zou --	zij	zouden --

Slovesa zvrtná – vlastní zvrtné zájmeno se užívá **a)** v případech, kdy objektem je stejná osoba jako v subjektu: hij wast **zich** – myje se, ik heb **me** gesneden – řízl jsem se; odpovídá tvarům českého **se**. **Reciproční zájmeno** se užívá v případech, kdy jde o objekty dva, z nichž se jen jeden vztahuje k mluvčímu vyjádřenému v subjektu, tj. je s ním totožný; subjekt je obvykle **v plurálu**: ze schrijven **elkaar** – píší si; odpovídá českému **si, vzájemně**.

Příklad: ze vervelem **zich** – nudí se – všichni, něčím jiným
ze vervelen **elkaar** – nudí se – vzájemně

Sg.	1	ik was me/m'n eigen	we wassen ons/ons eigen
	2	je wast je/je eigen u wast u/zich	jullie wassen je/je eigen
	3 m	hij wast zich/z'n eigen	ze wassen zich/d'r eigen
	f	zij wast zich/d'r eigen	ze wassen zich/d'r eigen

Mluvený jazyk však používá neměnné **eigen**, popř. **eige** ve všech osobách.

Časování modálních sloves: uvedeny jsou jen tvary přítomného, preterita a trpného přičestí, ostatní tvary se tvoří stejně jako u ostatních sloves. Ve složených časech se užívá **hebben** pro **mogen** smět, **kunnen** moci, **moeten** muset, **durven** troufat si, odvážit se, **willen** chtít, **laten** nechat a **hebben** mít; **zijn** se používá pro **worden** stát se, **zijn, wezen** být.

Moeten má dva zápory: **niet moeten** nesmět a **niet hoeven** nemuset; je-li

však niet moeten zvlášť zdůrazněno, může znamenat i **nemuset**.

Prézens: **mogen** – mag, mag/moogt, mag, mogen, mogen, mogen
kunnen – kan, kan/kunt, kan, kunnen, kunnen, kunnen
moeten – moet, moet, moet, moeten, moeten, moeten
durven – durf, durft, durft, durven, durven, durven
willen – wil, wil/wilt, wil, willen, willen, willen
laten – laat, laat, laat, laten, laten, laten

Preteritum: **mogen** – mocht, mocht, mocht, mochten, mochten, mochten
kunnen – kon, kon, kon, konden, konden, konden
moeten – moest, moest, moest, moesten, moesten, moesten
durven – durfde/dorst, durfde/dorst, durfde/dorst, durfden/
dorsten, durfden/dorsten, durfden/dorsten
willen – wilde/wou, wilde/wou, wilde/wou, wilden, wilden, wilden
laten – liet, liet, liet, lieten, lieten, lieten

U **willen** je v mluveném jazyce častý sklon používat nespisovně **wou** i v plurálu. Tvar **waart** je starý a vlámský, obvykle se nahrazuje **was**.

Trpné přičestí modálních a pomocných sloves:

mogen – **gemogen**, **gemoogd** (obvyklejší ve vlámstině), kunnen – **gekund**, moeten – **gemoeten**, durven – **gedurfd**, willen – **gewild**, hebben – **gehad**, zijn – **geweest**, zullen – **O**, worden – **geworden**, laten – **gelaten**

Vedle činného rodu se v nizozemštině velmi často používá **trpný rod**. Tvoří se časovanými tvary sloves **worden** a **zijn** a **přičestím trpným slovesa významového**, v budoucnosti k tomu přistupují tvary **zullen**. Původní subjekt věty v činném rodu se může vyjádřit pomocí předložky **door**: Mijn vader bouwt een huis. Een huis wordt gebouwd. Dit huis wordt door mijn vader gebouwd. Můj otec staví dům. Staví se dům. Ten dům je stavěn mým otcem. Původní **objekt věty činné** se stává **subjektem věty trpné**.

	Trpný rod	Činný rod
prézens	ik word gezien jsem viděn	ik zie vidím
perfektum	ik ben gezien byl jsem viděn	ik heb gezien uviděl jsem
		ik ben gegaan šel jsem
preteritum	ik werd gezien byl jsem viděn	ik zag viděl jsem
futurum I	ik zal gezien worden budu viděn	ik zal zien bude vidět

Přičestí činné vyjadřuje proces, trvání a tvoří se příponou **-end/-nd** k základu

slovesa, popř. **-d** k infinitivu: slapen - spát, slapend spící, werkend dělající, staand stojící. Od pomocných a modálních sloves se přičestí netvoří. Výjimka: zijnd(e) jsoucí. Přičestí činné přijímá koncovku **-e** stejně jako adjektiva: een treffende gelijkenis – výstižné přirovnání, a plynule tak přechází do adjektiv: uitstekend výborný; užívá se hlavně v přísudku po slovese zijn: hij is stervend – umírá, ik vond hem stervende – našel jsem ho umírajícího.

Přičestí trpné vyjadřuje skončenost děje a tvoří se sufixem i prefixem zároveň.

- 1. ge- -t** u pravidelných slabých sloves bez předpony, s kmenem končícím na neznělou souhlásku **k, f, s, ch, p**: werken **-gewerkt**, blaffen **-geblaft**. Výjimku tvoří zakončení na **-t**, které nepřijímá žádnou koncovku: kaarten-gekaart, storten – gestort.
- 2. be-, er-, ge-, her-, ont-, ver- -t** u slabých sloves s neodlučitelnou předponou, jejichž kmen končí na neznělou souhlásku **k, f, s, ch, p**: bepakken – bepakt, gelukken – gelukt, verstoppen – verstoppt. Výjimka: kmen na **-t** nepřijímá žádnou koncovku: onthechten – onthecht.
- 3. ge- -d** u pravidelných slabých sloves bez předpony, s kmenem končícím na znělou souhlásku **d, v, z, g, b, m, n, r, l, w**: harden – gehard, leven – geleefd, bouwen – gebouwd. Výjimka: kmen na **v** a **z**, který mění pravopis na **fd** a **sd**.
- 4. be-, er-, ge-, her-, ont-, ver- -d** u slabých sloves s předponou neodlučitelnou, jejichž kmen končí na znělou souhlásku (viz 3): bereizen – bereisd, erkennen – erkend, geloven – geloofd, versmaeden – versmaad. Pravopisná změna: kmen na **v** a **z** se píše **fd** a **sd**.
- 5. ge- -en** u nepravidelných silných sloves prostých i s předponou odlučitelnou, včetně změny kmenové samohlásky: schrijven – geschreven, zenden – gezonden, vallen – gevallen. Patří sem i silná slovesa s neodlučitelnou předponou: bederven, bedorven, beginnen, begonnen, genieten, genoten, ontginnen, ontgonnen, verwijnen, verdwenen.
- 6. aan-, door-, op- atd. – ge- -t** u slabých sloves s odlučitelnou předponou (viz 1); **-d** u slabých sloves s odlučitelnou předponou (viz 3); **-en** u silných sloves s odlučitelnou předponou (viz 5) – aanplanten – angeplant, aansmeren – aangesmeerd, aanspreken – aangesproken atd.

Systém nizozemských sloves je bohatý na množství tvarů a plynule přechází do složenin. Mluvnicky je důležité, zda se předpona od slovesa v určitých případech odpíná a stojí zvlášť jako adverbium (**odlučitelná předpona**), nebo se s ním vždy píše dohromady (**neodlučitelná předpona**). Podle toho dělíme slovesa na dvě skupiny.

Neodlučitelné předpony be-, er-, ge-, her-, ont-, ver- jsou nepřívzvučné a slovesa, ke kterým se připojují, se chovají stejně jako slovesa bez předpony: bespreken – zamluvit, erkennen – uznat, getuigen – dosvědčit, zich herinneren – vzpomínat, onthouden – zdržet se, verstaan – rozumět. Příčestí trpné těchto sloves nemá prefix ge-.

Odlučitelné předpony – **aan-** na-, po-, při-; **achter-**vzadu; **af-**od-, vy-, za-, z-; **bij-**při-, do-; **binnen-**v-; **boven-**vy-; **dicht-**do-, při-, za-, u-, těsně; **door-**pro-; **heen-**u-, od-, tam; **in-**v-, za-, na-; **los-**vy-, u-, od-, roz-; **mee/mede-**s-, spolu; **mis-**zne-, ne-; **na-**po-, za-, spolu; **open-**vy-, od-, roz-; **rond-**po-, roz-, kolem; **stuk-**roz-, na kusy; **tegen-**proti-, za-; **terug-**za-, na-, od-; **toe-**při-, do-, za-; **uit-**vy-, roz-; **vast-**u-, při-, za-; **vol-**na-, do-, úplně; **voor** –při-, za-; **voort-**dál; **vrij-**u-, vy-, volný; **weer/weder-**znovu; **weg-**od-, pryč **a další**

Všechny tyto předpony jsou **přívzvučné** a od svého základu se odpínají: **a)** v přítomku a preteritu; **b)** v imperativu; **c)** v trpném příčestí (a všech časech tvořených jeho pomocí; zde se sice čtou i píší se svým základem dohromady, stojí však mezi nimi prefix příčestí trpného **ge-**):

meggan jít s někým (*n.* také): **ga** je **mee**? – půjdeš s námi/taky?, hij **ging** met ons **mee** – šel s námi, hij zal **meegaan** – půjde taky, hij is **meegegaan** – šel taky; afbreken – **afgebroken**, voorkomen – **voorgekomen** atd.

Je-li předpona **odloučena** a ve větě je **předmět**, stojí až **za ním, na konci věty**: hoe vat je dit **op**? – jak tomuhle rozumíš? (opvatten – chápat); ik sloeg de spijker **in** – zatloukl jsem ten hřebík (inslaan – zarazit).

Míra odlučitelnosti není však u všech předpon stejná – lze je rozdělit podle frekvence na tři skupiny: **a to předpony odlučitelné**

a) vždy

af- afbreken, afdoen
bij- bijbrengen, bijhouden
binnen- binnendringen, binnenkomen
boven- bovenhouden, bovenliggen
heen- heengaan, heenleiden
in- inhalen, inkopen
mee/mede- meedoen, meestemmen
neer/neder- neerlaten, neerschrijven

op- opstaan, opdrieken
samen- samengaan
tegen- tegenhouden
terug- teruggeven
toe- toegeven, toekijken
uit- uitsnijden, uitspringen
vast- vasthouden, vasschroeven
weg- wegbrengen, wegsturen atd.

b) obvykle ano

aan- aanspreken, aantrekken
achter- achterblijven, achterlaten
door- doorlichten, doorlopen
om- ombrengen, omgaan
onder- onderdoen, ondergaan
over- overkomen, overdrukken
voor- voorspellen, voorstaan **atd.**

výjimky (jiný přízvuk)

aanb^{ij}dden
 achterh^alen
 doorl^open
 omh^einen
 onderg^aan
 overk^omen
 voorsp^ellen **atd.**

c) obvykle ne

mⁱs- misdoen
we^er- weerkeren, weerkomen **atd.**

obvykle ano (tj. odlučitelné)

misk^enⁿen, misl^ukken
 weerl^eggen, weerro^epen **atd.**

Předpony zároveň odlučitelné i neodlučitelné mají vliv na změnu tvaru sloves i na jejich význam (liší se), současně se posouvá i přízvuk: **doorlopen** – liep **door** – is **do**orgelopen – jít dál, jít skrz; **doorlopen** – doorlⁱep – heeft doorl^open – prochodit, schodit; **ondergaan** – ging **o**nder – is **o**ndergegaan – zapadnout, zajít; **ondergaan** – ondergⁱng – heeft onderg^aan – podstoupit apod.

NIZOZEMSKO-ČESKÝ SLOVNÍK
WOORDENBOEK
NEDERLANDS-TSJECHISCH